

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

CZ.02.3.68/0.0/0.0/15_005/0000365

PROJEKT MÍSTNÍHO AKČNÍHO PLÁNU FRÝDEK-MÍSTEK

MAS Pobeskydí, z. s.,

Termín konání: **čtvrtek 2. března 2017, od 8.30 do 15:00**

Místo konání: **ZŠ a MŠ Raškovice, Raškovice 18**

Metodika:

Praktická civilní obrana ve vzdělávání a výchově

Lektor: Roman Václavík

Dne 2.3.2017

V této příručce se budu snažit přiblížit základy civilní obrany a zvládání krizových situací pro civilní obyvatelstvo. V následujících kapitolách vám přiblížím jakým způsobem řešit tyto situace, které pro necvičené obyvatelstvo představují potenciální nebezpečí zranění nebo smrti.

Použiji své dvacetileté zkušenosti a znalosti vojenství krizových situací, při kterých využiji též bohaté zkušenosti mých přátel z armády České Republiky, kteří prošli misemi v Kosovu a Afghánistánu.

Není možné pokrýt všechny možnosti, které mohou nastat. Ne všechny rady se dají použít, vždy záleží na momentální situaci, prostředí a časovém sledu událostí. V této příručce se budu snažit naznačit možné scénáře reálných situací, které jsou nebezpečné a jejich možnosti řešení.

Pokud některé řešení není v souladu s jinými názory, budu jen rád poučen a otevírám tímto diskuzi ke každému nápadu, postřehu, který bude znamenat lepší řešení dané situace. Všechny situace budou vycházet z možných reálných situací, které mohou nastat. Příručku jsem rozdělil do několika kapitol, které se budou zvlášť věnovat jednotlivým situacím, včetně jejich řešení tak, aby nedošlo ke zranění, nebo aby se minimalizovala možnost zranění nebo úmrtí.

Není možné postihnout všechny možnosti, které mohou nastat. Zásadní je místo a způsoby útoku, prostředí a čas. Dalšími rozhodujícími faktory jsou skladba zdiva, jejich odolnost, prostor a počet lidí v okruhu útoku, stejně jako počet únikových míst nejen těch daných jako jsou dveře a vstupy, ale i improvizovaných, které vzniknou v důsledku útoku.

Během krizových situací vždy záleží na odolnosti jedince, jak dokáže zvládat takovou krizovou situaci pod tlakem, za účasti stresových faktorů jako je hluk výstřelu, výbuch, dým, panika okolí, pohled na zraněné zasažené útokem a ještě mnoho dalších. Toto jsou kousky skládačky, které mnohdy rozhodují o životě a smrti.

Je složité vše stručně a čtivě vysvětlit lidem, kteří nikdy nezažili tyto situace, ani se hlouběji o ně nezajímali. Proto je tak těžké se všemu rychle naučit tak, aby je i laik dokázal použít při stresové situaci jakým boj bezesporu je.

Dělení krizových situací:

1. Útok s výbušninou – použití ZHN (Zbraní hromadného ničení)
2. Útok střelnou zbraní
3. Útok střelnou zbraní a výbušninou
4. Útok bodnou, nebo sečnou zbraní
5. Útoky vozidly, letadly a ostatními motorovými vozidly
6. Dálkově řízený útok (drony apod.)
7. Útok nespécifikovanými prostředky

Velice záleží na množství útočníků, na jejich výcviku, výzbroji a odhodlání provést útok za všech okolností bez ohledu na následky. Místo kde k útoku dojde, jeho velikosti a množství osob zasažených útokem i reakcí ozbrojených složek státu.

Důležitými faktory jsou vždy: čas, vzdálenost a prostor

Tyto tři základní prvky jsou snad nejdůležitější v odhadu taktiky a mnohdy rozhodujícími prvky vítězství. Pokud všechny předpoklady selžou, je zde otázka položena na ještě další faktory, jako je štěstí, náhoda. Můžete mít výcvik, zkušenosti, výzbroj a výstroj, ale taky aspoň trochu štěstí, pak jde všechno lépe.

Základem krizových situací při útoku teroristy nebo jejich skupin, je stres, který působí jak na útočníky tak i jejich oběti. Existují dvě roviny tohoto stresu. Vyvolávající chaos a paniku, kdy někteří lidé v takovéto situaci nejsou schopni udělat cokoli a zároveň je tento stres spouštěčem k vyvolání toho pračlověka v nás, který musel bojovat o život každý den. Je to pud sebezáchovy.

Hodně lidí je ve stresových situacích naopak na vrcholu svých schopností a smyslu. Je to způsobeno vysokou hladinou adrenalinu v krvi. Tito lidé se dokážou orientovat a rozhodovat ve zlomku vteřiny a právě stres jim umožňuje krizovou situaci zvládnout. Celá škála všech veličin pak má za následek průběh útoku, i jestli vše zvládnete přežít.

1. Útok výbušninou – použití ZHN (Zbraní hromadného ničení)

Ve válečných oblastech Afghanystánu nebo Iráku, používá teroristická skupina zvaná AL-Káida nebo další z teroristických skupin ISIL (**Islámský stát v Iráku a Levantě**) a jim podobné teroristické organizace, improvizovaná výbušná zařízení IED (**Improvised explosive device**).

Tyto vojenské skupiny byť dobře organizované i cvičené, nemají dostatek sil k vedení konvenční války se sofistikovanou armádou, která využívá pěchotu, obrněné prostředky, letectvo, námořnictvo a dělostřelectvo.

Proto se uchyluje ke kladení výbušnin, aby zneškodnila nebo zpomalila klasickou armádu. Tento druh můžeme čekat i u nás v Evropě. Teroristé musí vyrábět veškeré výbušniny improvizovaně a to, jak z důvodu utajení své činnosti, tak z nedostupnosti výbušnin. Samozřejmě také bývá vykládání armádních skladů, kde se tyto výbušniny již připravené k použití nalézají, ale nebezpečí odhalení a ztráty při získání těchto prostředků je odrazují.

Při útoku výbušninou hraje hlavní roli množství a síla výbušniny. Dále pak umístění k zajištění co největšího dopadu. Pro vás je důležité, jak daleko jste od centra výbuchu. Při explozi se šíří tlaková vlna několik milisekund a hned po ní vzniká podtlak, který trvá déle a je stejně nebezpečný, pokud se nacházíte ve smrtelné zóně výbuchu a jeho následným vlnám máte jen velmi malou šanci na přežití exploze. Toto vám způsobí mnohočetná tržno-trhavá zranění a následným traumatem umíráte na masivní krvácení v případě amputací končetin, nebo vnitřním krvácením a tyto zranění mnohdy bohužel nejsou slučitelné s životem.

Čím dál jste od epicentra výbuchu, tím úměrně roste vaše šance na přežití. I přes zranění budete pravděpodobně na živu. Bezprostředně po zasažení výbuchu jste ohlušení a otřesení na několik minut. Ztrácíte sluch, někdy i zrak, nemáte orientaci v prostoru ani čase, nastává kritická chvíle a musíte se maximálně snažit soustředit a zklidnit. Stačí například dívat se na své ruce a počítat prsty, pojmenovat je a tím se přinutit přemýšlet, organizmus se tímto zklidní

sám. Vaše tělo je otřeseno, váš mozek dostal silný náraz a nyní zmateně zkouší navázat všechna spojení s tělem. Jste velice zranitelní následným šokem, který způsobuje mnohá úmrtí i při lehčím fyzickém zranění. Vaší prioritou je dostat se pryč od místa výbuchu pokud máte dost sil, snažte se pomáhat lidem ve vašem okolí, ale pokud nemůžete, alespoň se snažte odplazit, co nejdále to půjde. Nevíte, co bude následovat, může přijít v dalších sekundách další výbuch, buď další trhaviny, nebo plynu, který je v narušené budově, paliva u vozidel atd.

Pokud nenásleduje útok střelnými nebo jinými zbraněmi a vy se dostanete pryč z místa výbuchu, stačí jen čekat na jednotky integrovaného záchranného systému, můžete poskytnout první pomoc sobě a ostatním podle schopností a možností, které máte k dispozici. Útok výbušninou v sobě skrývá ještě jednu hrozbu, a to použití ZHN a to buď biologickým materiálem, chemickou látkou, nebo radioaktivním materiálem tzv. „špinavou bombou“. U těchto útoků hrozí nejen velké ztráty na životech a zranění, ale i oblast, kterou výbuch zasáhne a následný spad těchto látek do velké vzdálenosti, ohrozí daleko větší množství lidí, a všeho živého.

Proto je nutné se z této oblasti evakuovat co nejrychleji. Útoky ZHN jsou velmi nebezpečné a pro laika těžko zjistitelné, jediné, co vám pomůže zjistit, jestli se jedná o útok ZHN je sledování okolí po výbuchu. Pokud lidé jsou zasaženi otravnými látkami, vykazují jisté symptomy poleptání sliznic a kůže, mají potíže s dýcháním apod., pokud se začnou u lidí ve vašem okolí, nebo u vás, projevovat stejné příznaky, ihned se musíte dostat z dosahu těchto otravných látek, použít improvizované ochranné pomůcky a opustit oblast

2. Útok střelnou zbraní

Patří v posledních letech k nejpoužívanějším v Evropě. Jedná se o nebezpečný typ útoku, protože útočník, nebo útočníci mohou být velmi mobilní, mohou se pohybovat po velkém prostoru a relativně zabíjet a zraňovat velké množství lidí. Mohou brát rukojmí a bojovat se složkami obrany obyvatel (policie, ochranka, armáda). Tyto útoky jsou také velice cílené, vybírají si skupiny obyvatel nebo složky obrany (policie, armáda).

Útočníci sázejí na paniku a chaos jak při útoku samotném, tak v následném strachu, který šíří i pomocí médií. Navíc zatíží napadený stát, který musí vynaložit značné náklady na policii a armádu při následném zásahu, který trvá i několik měsíců (vyhlášení výjimečného stavu). Velkým lákadlem je značná publicita, kterou čin vyvolá (natáčení videí a to buď útočníky, nebo náhodnými svědky. Při útoku hrozí nejen usmrcení, ale i následné zranění, které nemusí působit jen střely útočníků, ale i střepy skel, úlomky zdi apod. dále hrozí ušlapání v důsledku davové paniky, při snaze dostat se co nejdál od střelby.

Musíte hledat všechny možné způsoby úniku z dosahu střelce, nebo střelců, a ne vždy to musí být pouze východem k tomu určeným. Můžete použít okna a všechny jiné možnosti úniku z místa střelby. Ne vždy se dá utéct a zachránit se, proto platí „pokud nemůžu utéct, schovám se“ je jedno jaký úkryt zvolíme. Může to být na toaletě, ve skřínce na úklid, pod stoly prostě kdekoliv, kde nebudete na dohled, tedy i na dostřel. Pamatujte vždy, pokud se nemůžu dostat pryč, schovám se. Jednoduché pravidlo, které nejednomu člověku zachránilo život.

Při střelbě záleží jak na počtu útočníků, tak na střelných zbraních, které útočníci použijí. Automatické, nebo poloautomatické dlouhé zbraně (samopaly, útočné pušky), v sobě skrývají velké nebezpečí velkého rozsahu a palebné dráhy v prostoru střelby. Při použití krátkých

zbraní (pistole) je vaše šance větší. Tyto zbraně nemají takový účinek jako dlouhé zbraně a tím dávají větší šanci uniknout vážnému zranění. Jejich dostřel a účinek dosahuje přibližně jen třetiny dlouhé zbraně, ale i zde platí, utéct, nebo se schovat. Jiná alternativa pro necvičené a neozbrojené obyvatele není možná. S útočníkem se vypořádá policie, nebo armáda. Jediné co můžete udělat je, dostat se z místa útoku, nebo se schovat. Pak kontaktovat policii, které vše nahlásíte.

3. Útok střelnou zbraní a výbušninou

Kombinace útoků při použití výbušnin a střelných zbraní patří k těm nejhorším variantám. Při tomto útoku budete čelit všemu. Výbuch může být spouštěč útoku, anebo bude následovat po útoku střelbou. Mnoho útočníků použije výbušninu, kterou mají na těle poté, co vystřílejí munici, nebo se dostanou do beznadějně situace, a to i v případě, že mají rukojmí. Opět se musíte pokusit utéct, nebo skrýt. Pak kontaktovat bezpečnostní složky. Tento typ útoku bude klást velké nároky jak na bezpečnostní složky a záchranáře, tak na přímé účastníky.

Střelba, exploze, dým, velké množství zraněných a mrtvých, panika, hluk, dezorientace, to je jen pár faktorů, které na vás budou působit. Pokuste se zklidnit, začít uvažovat a postupovat jak jsem psal v kapitole výše. Pamatujte „uteču, nebo se schovám“. Nic jiného neřešte, nepokoušejte se zastavit útočníky, anebo natáčet útok na jakýkoliv nosič (telefon apod.). Jiná situace nastane, pokud máte s sebou rodinu, anebo svěřené osoby. O těchto možnostech se dočtete v kapitole ÚNIK VE SKUPINĚ.

4. Útok bodnou nebo sečnou zbraní

Tento specifický typ útoku je nebezpečný hlavně tím, že typ zbraní lze běžně pořídit a koupit. Může se jednat o kuchyňské nože, mačety, sekyry apod. Tyto zbraně dokážou páchat bodno-rezná poranění s velkou ztrátou tkáně a krve. Mají nevýhodu v tom, že mají malý dosah, stačí vám utéct nebo se schovat, a pokud se můžete zabarikádovat, nebo zamknout před útočníkem a zabránit mu tak vaše ohrožení, máte vyhráno.

Útočník musí vynaložit mnoho energie ke svému činu a jejich dosah naštěstí není velký, al i tak je velmi nebezpečný. Můžete se dostat do těsného kontaktu s útočníkem na rozdíl od střelných zbraní, se útočník musí přiblížit na dosah, aby mohl zranit.

Pokud jste přímo ohroženi útokem, braňte se vším, co máte po ruce. Taška, židle, bunda přehozená přes ruku, i vaše ruce a nohy, zkrátka cokoliv abyste zmírnili účinky zbraně a chránili si tělo. Pak opět utečte, nebo se schovejte, při odporu bude útočník spíše hledat menší odpor a budete mít šanci na únik. Vše záleží na odhodlání. Jak útočníka – útočit. Tak na vás – bránit se.

Útok bodnou nebo sečnou zbraní, je jeden z mála útoků, při kterém, pokud jste napadeni vy, nebo vaše skupina (rodina, přátelé, třída apod.), můžete provést účinnou obranu bez větších znalostí sebeobrany. Záleží na vašem odhodlání bránit sebe a ostatní. Použijte cokoliv, židle, stůl, reklamní poutač, cokoliv co vám dává trochu ochrany před přímým ostrím zbraně. Váš příklad může povzbudit další a ti pak také pomohou zahnat nebo zpacifikovat útočníka. Vždy se braňte a pomalu ustupujte, není-li jiná možnost, schovejte se.

5. Útok vozidly, letadly a dalšími stroji a zařízeními

Teto typ útoku má svá specifika, která jsou rozhodující o tom, jak účinně, nebo neúčinně bude útok proveden. Byť letecký útok 11. Září v Americe vypadal jednoduše, opak byl pravdou. Al

Kaida strávila rok jeho přípravou a realizací. Jen vycvičit „nepiloty“ létat s tak složitými stroji bylo náročné, a vše zvládnout byl velmi obtížný úkol. Bohužel se zdařil, a svět se změnil.

Každý stroj má svá specifika, osobní automobil je lehce ovladatelný, tři pedály, pět nebo šest stupňů převodovky a volant. Získat jej není složité, není nápadné. Nevýhoda, je příliš zranitelné pokud jej použijí teroristé k najíždění na osoby, nemají tak velký dopad. Lze jej rychleji zastavit střelbou, zátarasy, terénními nerovnostmi či věcmi, které znemožní jízdu (popelnice, obrubník). Proto se snaží teroristé útočit většími vozidly, nákladními, které mají větší účinnost při najetí do davu, bohužel při dostatečné rychlosti je jejich kinetická síla umocněna vahou stroje a nákladu. Dlouho trvá zpomalení či zastavení. Nevýhody naštěstí jsou i zde a to je vaše šance na přežití. Nákladní auto potřebuje velký rozjezd pro získání potřebné rychlosti, tedy síly. Je hlučné, není tak obratné a nevyhne se tak dobře zátarasu.

Otázka, jestli byste byli schopni utéct nebo se schovat je pravděpodobnějsí, než u osobního auta. Pamatujte, pokud utíkáte před tímto typem vozidel, nezachrání vás skoro nic co je před nebo v dráze vozidla. Cokoliv co stojí v cestě tento nákladní automobil zboří, pokud jde o kamion nebo podobně velký typ vozidla, řítí se na vás 40tun rychlostí kupř. 60km/hodinu.

Pro srovnání, brzdná dráha osobního vozidla, které má v průměru 3 tuny při této rychlosti na suché vozovce za předpokladu, že řidič začne brzdit je 20 metrů. Vražedný nákladní vůz brzdit ani nechce. Před ním je třeba zmizet mu z jeho směru. Stánek se svařákem nebude vhodným maskovacím manévrem, i kdyby těch stánků stálo v řadě deset. Neohlížejte se a běžte nejlépe kolmo od vozidla. Pokud vběhnete do budovy, snažte se dostat dále od vchodu, nejlépe budovu proběhnout a uniknout zadním východem pryč. Při nárazu nákladního vozidla do budovy může být narušena statika této budovy a pak byste řešili další hrozbu. Padající dům.

Je důležité při útoku vozidlem nepanikařit, velké množství překážek dokáže vozidlo zastavit nebo zpomalit, jsou to různé betonové obrubníky, květináče a odpadkové koše. Pokud můžete, mějte mezi sebou a vozidlem tyto překážky a snažte se dostat co nejdále od vozidla jakýmkoliv způsobem.

Útok může být veden i jinými vozidly než automobily, ať už nákladními či osobními. Velkým nebezpečím jsou i různé stroje jak stavební tak ostatní, které se nacházejí na komunikacích. Platí stejné opatření jako při útoku auty. Tyto stroje jsou pomalejší a hůře se necvičenému člověku ovládají, ale mají větší schopnost projíždět různé překážky a tím jsou nebezpečnější.

Útok letadly patří mezi velmi nebezpečné formy útoku, pokud někdo unese letadlo, navíc při letu, a dostane se k řízení, nemáte jako pasažér moc možností jak se pokusit situaci zvrátit. Jediná šance je dostat se s posádkou do kokpitu a převzít řízení.

6. Útok dálkově řízený (drony)

V dnešní době se drony stávají čím dál větším fenoménem. Jsou levné, obratné, lehce dostupné, a ovládání je snadné se naučit, proto se stávají potenciálně velmi nebezpečné.

Vývoj těchto prostředků bude postupovat velmi rychle a tím pádem se stanou brzy hrozbou. Mohou nést různé druhy nákladu a být nosičem výbušného zařízení, nebo jiné nebezpečné látky. Obrana je poměrně složitá, dokážou se pohybovat velmi rychle a obratně, dokážou postupovat autonomně, což znamená, že se dají naprogramovat a chovat se automaticky (umělá inteligence). Navíc se dají ovládat na velmi velkou vzdálenost. Armády a policejní

složky mohou proti takovému útoku použít rušiče signálu v dané oblasti a neutralizovat ovládání dronu, ale to jen v případě, že ví o těchto útocích a znají polohu stroje.

Pro vás je důležité sledovat okolí. Tento nový druh útoku bude rychlý, náhlý a co je nejhorší, překvapivý. Opět platí, dostat se pokud možno co nejdál od místa útoku, popřípadě se snažit ukrýt. Bude hodně záležet na způsobu útoku, jestli dron ponese výbušninu, nebo chemickou látku, jinou zbraň. Při těchto útocích platí stejná pravidla chování jako při útoku výbušninou, nebo zbraněmi hromadného ničení. Vždy se snažte dostat co nejdále od útoku a informovat policejní složky.

7. Útok nespecifickými prostředky

Tato forma útoku může představovat vše, co si můžete představit. Jedná se například o útoky hackerů na internetové sítě do zařízení, která čím dál víc propojují online svět s tím reálným. Tato neustálá online tradice propojování všeho se vším a se všemi může být v budoucnu jednou z nejhorších forem boje. Příkladem mohou být nemocnice, vodárny, elektrárny a podobné instituce, které jsou v dnešní době z velké části řízeny především elektronicky, na dálku, tedy online. Dále GPS signál, pokud vypadne, mnoho lidí a to včetně složek IZS (integrovaného záchranného systému) i armády a policie až příliš spoléhají na elektronické online systémy.

Vždy musí být možnost, aby v případě výpadku digitálních technologií, byla možnost jiného systému řízení, velení, koordinace zásahu. Je důležité udržet základní potřeby v chodu, tyto útoky jsou teroristickou hrozbou zítřka, ale velmi nebezpečnou. Její propojenost je velmi globální problém, který může ohrozit velké množství populace plošně. I jiné formy útoku, které jsou nespecifikované, mohou být i výhružky bombou a útokem s cílem vyvolat paniku. Stačí do přeplněného prostoru vhodit pár petard a začít šířit poplach, při kterém se zraní nebo i zemře mnoho lidí.

Tyto formy jsou prakticky nezjistitelné a přitom velmi účinné. Jejich různá kombinace může i bez použití zbraní nebo výbušnin zranit a zabít velké množství lidí. S rostoucím trendem jakým je bezesporu tzv. „šoping“ při jehož provozování se shlukuje velké množství lidí na jednom místě, tedy v nákupních centrech. Tento cíl je velmi jednoduchý, nelze jej plně ochránit nikdy, i při všech policejních nebo armádních sil, které provádějí ochranu obyvatel, zůstává vždy velká odpovědnost na každém jednotlivci, aby svým přístupem pomáhal chránit sebe, své blízké a spoluobčany v možnostech jaké má.

ÚNIK VE SKUPINĚ

Všechny typy útoku a jejich přežití byly zatím popisovány systémem jak se zachovat jako jedinec, což není vždy pravda. Mnohdy se bude jednat o skupinu ať už vaší rodinu, přátele, anebo v případě učitelů o žáky svěřené při výuce (školní výlety, studijní pobyty atd.) proto, pokud máte zodpovědnost za jiné osoby, bude vždy záležet, kde se budou všichni nacházet.

V případě útoku je nutné vědět, kde se nachází každý ve skupině, za kterou zodpovídáte. Je to velmi složité uhlídat větší množství osob, zvláště v prostorách s velkými koncentracemi osob nebude možnost vždy mít všechny pod kontrolou ať už vizuálně nebo alespoň orientačně v prostoru, proto se musíte snažit vždy vnímat okolní prostor. Maximálně rozměrově počet pater, velikost vstupů, okna, jejich umístění, možnosti evakuačních cest a to nejen těch

oficiálních, ale všech únikových míst, aby se dalo úspěšně evakuovat skupinu, musí být splněno několik faktorů, ale i přesto se jedná o velmi těžký úkol, který by se měl procvičovat.

- získání kontroly a respektu skupiny - což znamená v krizové situaci dokázat dostat pod kontrolu celou skupinu, zklidnit ji a vydávat jasné krátké příkazy. Bez diskuze je musí všichni plnit, aby se maximálně zvýšila šance na přežití a únik
- ovládnutí skupiny – je důležité být klidný, na venek vystupovat sebejistě, věcně a tím uklidnit všechny kolem sebe. Jednáním můžete dodat odvahu a jistotu, že vše zvládnete, i když v dané situaci nemusíte vědět kam jít, musíte vystupovat jistě a udávat směr, vše je lepší než jen stát a čekat
- vedení musí být postoupné – pokud se skupina rozdělí, nebo nemůže být vedena přímým vedoucím, je třeba určit zástupce, dát si nějaký společný cíl setkání mimo budovu. Toto místo musí všichni znát a vědět, kde se nachází, aby se při rozdělení skupiny mohli jednotlivci sejít na tomto místě. Je dobře připomínat během dne toto místo, aby se podařilo v případě krize jej rychle nalézt
- snaha postupovat rychle bez zdržení a pořád mít pod kontrolou skupinu. Pokud se rozdělíte, musíte dostat do bezpečí tu část, kterou máte pod kontrolou, až pokud je v bezpečí se můžete snažit najít zbytek skupiny, pokud vám to dovolí situace. Nemůžete hledat někoho a tím ohrozit většinu skupiny proto pokud možno s velkou částí skupiny odejít do bezpečí a pak je možnost na hledání zbytku skupiny.